অধ্যায় ৫ ঃ বৃটিছৰ অসম অধিকাৰ

অধ্যায় গাঁথনি

৫.১ উদ্দেশ্য

৫.২ পৰিচয়

৫.৩ ইংৰাজ মান যুদ্ধ

৫.৪ ইয়াণ্ডাবু সন্ধি আৰু বৃটিছৰ অসম অধিকাৰ

৫.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৫.৬ অধিক জানিবলৈ

৫.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৫.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি ----

- ব্রহ্মদেশৰ অসমৰ আক্রমণৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব,
- কি পৰিস্থিতি বৃটিছে অসম আক্রমণত হস্তক্ষেপ কৰিলে তাৰ বর্ণনা দিব পাৰিব তথা এংলো বার্মিজ যুদ্ধৰ এক বিৱৰণ দাঙি ধৰিব পাৰিব,
- ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ চর্তাৱলী আৰু অসমৰ ইতিহাসত এই চুক্তিৰ তাৎপর্য ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব।

৫.২ পৰিচয়

এই অধ্যায়টিত ব্রহ্মদেশৰ অসম আক্রমণৰ এক চমু আভাসেৰে আৰম্ভ কৰা হৈছে। যিবোৰ কাৰকে অসমত বিদেশী আক্রমণ সংঘটিত কৰিলে সেইবোৰ আমি আপোনাৰ আগত উপস্থাপন কৰিব প্রয়াস কৰিছো। বৃটিছে মানৰ বিৰুদ্ধে কৰা যুদ্ধৰ ফলত কি পৰিস্থিতিত বৃটিছ অসমত হস্তক্ষেপ কৰিলে তাৰ সবিশেষ আমি ইয়াত আলোচনা কৰিম। প্রথমে এংলো-বার্মিজ যুদ্ধৰ এক সংক্ষিপ্তত বিৱৰণতথা যুদ্ধৰ শেহত হোৱা ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ চর্তাৱলীওআমি ইয়াত আলোচনা কৰিম।

৫.৩ অংলো বার্মিজ যুদ্ধ (ইংৰাজ-মান যুদ্ধ)

বৃটিছ ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে হস্তক্ষেপ কৰাৰ আগলৈ অসমখন মাজভাগৰ পৰা ৰজাসকলৰ অসমর্থ তথা বিষয়াসকলৰ মাজৰ পাৰস্পৰিক শত্রুতাৰ বাবে আহোম ৰাজতন্ত্রৰ অৱনতি ঘটিছিল। ১৮১১ খ্রীষ্টাব্দত কমলেশ্বৰ সিংহৰ মৃত্যু হোৱাৰ পিছত এই পৰিস্থিতি আৰু

বেছি বেয়া হৈ পৰিল। তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত পুর্ণানন্দ বুঢ়াগোহাই আৰু আন বিষয়-ববীয়া সকলে মৃত ৰজাৰ ভাতৃ চন্দ্রকান্ত সিংহক ৰাজপাটত বহুৱাৰ সিদ্ধান্ত ল'লে। যিহেতু নতুন ৰজা চন্দ্রকান্ত সিংহ সেই সময়ত নবালক আছিল সেয়ে পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোহাইয়ে এই পৰিস্থিতিৰ পূর্ণ সুযোগ কৰি আহোম ৰাজ্যৰ আচল ৰজা হৈ পৰিল। চন্দ্রকান্তক এগৰাকী পুতলা ৰজালৈ অৱনত কৰা হৈছিল। অৱস্যে চন্দ্রকান্তই চিৰদিনৰ বাবে পুতলা ৰজা হৈ থাকিব বিচৰা নাছিল। তেওঁ এগৰাকী শান্তিপ্রিয় শাসক আছিল যদিও ক্ষমতাৰ প্রতি লালায়িত আছিল। ৰজাই তেওঁৰ সমবয়সীয়া, ৰণাঘোঁৰাৰ প্রশিক্ষণ দিয়া তত্ত্বধায়ক জনৰ পুহু ৰামৰ লগত মিত্রতা গঢ়ি তুলিলে আৰু তেওলোকৰ এ সিম্পর্কই সেই সময়ৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতিত সুদুৰ প্রসাৰী প্রভাৱ পেলালে। ৰজাই সৎৰামক চাৰিঙীয়া ফুকন হিচাপে নিযুক্তি দিলে। ড° এছ এল বৰুৱাৰ ভাষাত 'সৎৰাম ক্রমাগতভাৱে ৰজাৰ বন্ধু দার্শনিক আৰু ৰজাৰ লগত থকা তেওঁৰ নিকট সম্পর্কত আহোম বিষয়ববীয়া সকল ইর্ষায়িত হৈ পৰিল।প্রধান মন্ত্রী পূর্ণনন্দ বুঢ়াগোহাইয়ে এই বিষয়ত আপত্তি তুলিলে যদিও ৰজা চন্দ্রকান্তই অলপো গৰুত্ব নিদিলে। ৰজাৰ পৃষ্ঠপোষকতাত উৎসাহিত হৈ ৰদজা সৎৰাম ইমান বেছি শক্তিশালী হৈ পৰিল যে তেওঁ আনকি ৰজা হোৱাৰো সপোন দেখিব ধৰিলে। এই উদ্দেশ্য আগত ৰাখি চন্দ্রকান্তৰ গোপন অনুমোদন সাপেক্ষে সৎৰামে পূর্ণানন্দ বুঢ়াহোগাইক হত্যা কৰাৰ এক পৰিকল্পনা প্রস্তুত কৰিলে। কিন্তু তেওঁৰ এই পৰিকল্পনা ধৰা পৰিল। সৎৰামৰ বাহিৰে বাকীবোৰক ফাঁচী দিয়া হ'ল আৰু সৎৰামক নির্বাসন দিয়া হ'ল আৰু তাতে কিছুসংখ্যক নগাৰ হাতত তেওঁৰ মৃত্যু হ'ল।

সেই সময়তে কলিয়াভোমোৰা বৰফুকনৰ মৃত্যুৰ পিছত বদন চন্দ্রক গুৱাহাটীত বৰফুকন (নামনি অসমৰ দায়িত্বত থকা ৰাজ পৰিতিনিধি) হিচাপে নিযুক্তি দিয়াত অসমৰ ৰাজনৈতিক পৰিসস্থিতিয়ে এক নতুন মোৰ ল'লে। বদন চন্দ্র এৰগাকী অন্যায়ীআত্মম্ভৰী আৰু এতি নিষ্ঠুৰ ব্যক্তি আছিল। তাৰোপৰি তেওঁ পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোহাইৰ এগৰাকী শক্তিশালী শত্রু আছিল। সেই অর্থত বদন চন্দ্রক বৰফুকন হিচাপে নিযুক্তি দিয়াতোপূর্ণানন্দৰ এক মূর্খামী আছিল। ড° এছ এল বৰুৱাই এই ক্ষেত্রত সঠিকভাৱেই নিৰীক্ষণ কৰিছে — 'এই কার্যৰ জৰিয়তে প্রধান মন্ত্রীজনে কেৱল নিজৰে যে কবৰ খান্দিলে এনে নহয়, লগতে 'মানৰ অসম আক্রমণৰ বৃহৎ মহাপ্লাৱনো বোৱাই আনিলে।'

প্রাৰম্ভিক অৱস্থাত কিছুসময়ৰ বাবে বদন চন্দ্রই ৰাজ আনুগত্য ৰক্ষা কৰি দায়িত্ব পালন কৰিছিল। কিন্তু ই বেছিদিন নিটিকিল। অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে তেওঁৰ শাক্তি বৈভৱৰ প্রতি থক াবাসনাপুনঃ জাগৰিত হ'ল আৰু আত্মম্ভৰীতা তেওঁৰ মাজত গা কৰি উঠিল। কামৰূপৰ জনসাধাৰণৰ ওপৰত তেওঁ সন্ত্রাস আৰু নিষ্ঠুৰ শাসন চলাইছিল। বদন চন্দ্রই এই নিষ্ঠুৰ শাসনৰ অৱসান ঘটাবৰ বাবে পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোহাইয়ে বৰফুকনক ধৰি আনিবৰ বাবে এদল সেনা প্রেৰণ কৰিছিল। কিন্তু বদনে ইয়াৰ গোন্ধ আগতীয়াকৈ পালে আৰু বংগৰ ৰংপুৰলৈ পলাই যাব সক্ষম হ'ল।

ৰংপুৰত বদনে বৃটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ গভর্নৰ জেনেৰেল জনক আহোম ৰজাৰ

সাহাযার্থে এদল সৈন্য বাহিনী প্রেৰণ কৰিবলৈ পতিয়ন নিয়াব প্রয়াস কৰিলে। ৰজাৰ কতৃত্ব পুনঃপ্রতিষ্ঠাৰ বাবে তথা পূর্ণানন্দৰ ক্ষমতা ক'লকাতাস্থি উচ্চতম চৰকাৰে আহোম সাম্রাজ্যৰ আব্যন্তৰীণ বিষয়ত হস্তক্ষেপ কৰিবলৈ আমান্তি প্রকাশ কৰিলে। বদন চন্দ্রই তেতিয়া কলিকতাস্থিত ব্রহ্মদেশীয় চৰকাৰৰ এজেন্টজনৰ লগত এক বুজাবুজি াৰম্ভ কৰিলে আৰু আহোম সাম্রাজ্যৰ বিষয়বোৰক হস্তক্ষেপ কৰাৰ ব্রহ্মদেশক সৈমান কৰিবলৈ (ব্রহ্মদেশ বা এতিয়াৰ ম্যানমাৰ) এজেন্টৰ সহায়ত ব্রহ্মদেশ পালেগৈ।

বৃটিছে কৰাৰ বিপৰীতে বদন চন্দ্রই ব্রহ্মদেশৰ শাসন তন্ত্রৰ পৰা এক যোগাত্মক সঁহাৰি লাব কৰিলে। নিজৰ সাম্রাজ্যবাদী অভিলাশা পূৰণার্থে ব্রহ্মদেশে সমৰ অৰাজক ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ সুযোগ লোৱাৰ সিদ্ধান্ত ল'লে। যেতিয়া বদন চন্দ্রই পূর্ণনন্দ বুঢ়াগোহাইৰ বিৰুদ্ধে মান ৰজা বাছায়াপাৰাৰ ৰাজ আদালতত সহায় ভিক্ষামাগিলে তেতিয়া মানসকলে তাৎক্ষণিকভাৱে বদন চন্দ্র বৰফুকনক সহায় কৰিবলৈ সন্মতি জনালে।

১৮১৭ খ্রীষ্টাব্দৰ মার্চ মাহত বদন চন্দ্র বৰফুকনৰ অধীনত ৮০০০ হাজাৰ সেনাক অসম আক্রমণ কৰিবলৈ পঠিয়াই দিয়া হ'ল। এইয়া আছিল মানৰ প্রথম অসম আক্রমণ। পাটকাই-ন'নগিয়াঙ পথেদি অসমলৈ আগবাঢ়ি আহোতে কিছুমান স্থানীয় শাসন কর্তাই যোগ দিয়াত সৈন্য শক্তি ১৬০০০ লৈ বৃদ্ধি পালে। মানে আহোম সেনাসকলক কেবাখনো যুদ্ধত পৰাস্ত কৰিলে। তথা সমগ্র প্রতিৰোধ প্রতিহত কৰি চন্দ্রকান্ত সিংহক ৰাজসিংহাসনত বহুৱাই বৃহৎ পৰিমাণৰ লুণ্ঠিত সা-সম্পদ লৈ নিজৰ দেশলৈ উভতি হ'ল।

- **মানৰ দ্বিতীয় আক্রমণ** ঃ মানসকল উভতি যোৱাৰ পিছত আহোম ৰাজতন্ত্রৰ আভ্যন্তৰীণ কন্দলে চূড়ান্ত পর্যায় পালেহি। এনে এক অৰাজক পৰিস্থিতিৰ মাজতে পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোহাইৰ মৃত্যু হ'ল বা আন ধৰণে ক'ব গ'লে তেওঁ আত্মহত্যা কৰি বদন চন্দ্র বৰফুকনো ৰূপ সিংহ নামৰ এগৰাকী ভেৰোণীয়া সৈন্যৰ হাতত নিহতহ'ল আৰু চন্দ্রকান্তক সিংহাসনচ্যুত কৰা হ'ল। আহোম ৰাজ ৰিয়ালৰ এগৰাকী সদস্য পুৰন্দৰ সিংহক আহোম ৰাজপাটত বহুওৱা হ'ল। যেতিয়া ব্রহ্মদেশৰ ৰজাই এৰোৰ কথা জানবি পাৰিলে তেতিয়া তেওং চন্দ্রকান্ত সিংহক শাসনত পুনৰ অদিস্থিতি কৰিবলৈ আলামিনজিৰ অধীনত শক্তিশালী সৈন্য ততাতয়াকৈ প্রেৰণ কৰিলে। ইয়াৰ ফলত ১৯১৯ খ্রীষ্টাব্দত দ্বিতীয় মান আক্রমণৰ সময়ত সংঘটিত হ'ল। আহোম ৰজা পুৰন্দৰ সিংহই যুদ্ধৰ কাৰণে গুৱাহাটীলৈ পলাই গ'ল। মানে যোৰহাটলৈ আগবাঢ়ি গ'ল আৰু চন্দ্রকান্ত সিংহ যুদ্ধৰ কাৰণে মোকলাই ৰাজপাটত বহুৱালে। অসমৰ এনেদৰে নিজ কর্তৃত্ব প্রতিষ্ঠা কৰি আলামিনজিয়ে ১৮১৯ খ্রীষ্টাব্দৰ এপ্রিলত অসম এৰিলে আৰু মিংগিমহা টিলৰাক ২০০০ সেনা সহিত অসমৰ দায়িত্ব দি থৈ গ'ল।
- **মানৰ তৃতীয় আক্রমণ (১৮২১)** ঃ অৱশ্যে অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে চনদ্রকান্ত সিংহই মানৰ প্রকৃত উদ্দেশ্য অনুধাৱন কৰিব আৰম্ভ কৰিলে। তেওঁ নিজৰ সুৰক্ষাক লৈ উদ্বিগ্ন হৈ পৰিল আৰু কলিকতালৈ পলাই হ'ল। মানে তেতিয়া যোগেশ্বৰ সিংহক (১৮২৩-১৮২৮)

ঝুম ঃ এক বিশেষ ধৰণৰ কৃষি ব্যৱস্থা।

অসমৰ ৰাজপাটত বহুৱালে। এন সময়তে অসমৰ পৰা মানক বিতাৰিত কৰিবৰ বাবে চন্দ্রকান্ত সিংহই এক সাহসী প্রচেষ্টা চলালে যদিও হাদিৰা চ'কত (পৰীক্ষণ চকী) **১৮২২** খ্রীষ্টাব্দৰ জুন মাহত হোৱা বৃহৎ পৰাজয় মূৰ পাতি ল'ব লগা হ'ল। অসম এনেদৰে প্রত্যক্ষ শাসনলৈ আহিল আৰু ব্রহ্মদেশীয় মান সাম্রাজ্যৰ এখন প্রদেশ হিচাপে ইয়াক গণ্য কৰা হ'ল।

আহোম ৰাজতন্ত্রৰ অৰাজক অৱস্থা আৰু সামৰিক দূর্বলতাৰ সুযোগ লৈ বদন চন্দ্র বৰফুকনৰ উচতনিত মানে অসম আক্রমণ কৰা যেন লাগিলেও, মানৰ আক্রমণৰ এক গভীৰতৰ উদ্দেশ্য আছিল। তেওঁলোকৰ সাম্রাজ্যবাদী আঁচনি অনুসৰি পশ্চিমৰ দিশত সাম্রাজ্য সম্প্রসাৰণৰ পিছত পূর্বৰ পিনে সাম্রাজ্যৰ সম্প্রসাৰণ কৰিবলৈ মানে মেলিছিল।

- **বৃটিছৰ হস্তক্ষেপ আৰু প্রথম ইংৰাজ মান যুদ্ধ ঃ** ১৮ শতিকাৰ শেষৰ ফালে আন-আংপায়া (১৭৩৩-৬০) ৰ অধীনত এখন শক্তিশালী ৰাজ্য হিচাপে ব্রহ্মদেশৰ উত্থান ঘটিছিল। তেও পুত্র বাডায়াপাৰাত (১৭৭২-৯২) ৰ ৰাজত্বকালত দেশখনে এক সাম্রাজ্যবাদী নীতি গ্রহণ কৰিছিল। যেতিয়া ব্রহ্মদেশে উজনি আৰু নামনি ব্রহ্মদেশ অধিকাৰ কৰিলে তথা আৰাকান বিজয় কৰিলে আৰু মনিপুৰ দখল কৰিলে তেতিয়া এই সাম্রাজ্যবাদী আহি' পূর্ণ মাত্রাত সাকাৰ হ'ব ধৰিলে। বংগৰ নিচিনা ধনী প্রদেশবোৰত নিজৰ আধিপত্য বিস্তাৰ কৰাৰ অর্থে মানে সঘনাই বলপূর্বকভাৱে বংগত প্রৱেশ কৰিব ধৰিলে। বৃটিছ চৰকাৰে পোনতে এই পৰিস্থিতিৰ প্রতি লক্ষ্য ৰাখিছিল যদিও মানৰ বিৰুদ্ধে কোনো ব্যৱস্থা হাতত লোৱা নাছিল। বৃটিছে পাৰস্পৰিক বুজাবুজিৰ জৰিয়তে ইয়াৰ মোকাবিলা কৰাৰ পক্ষত আছিল। কিন্তু মান এনে বুজাপৰাৰ বাবে সন্মত নাছিল। ১৯২৩ খ্রীষ্টাব্দৰ নবেম্বৰ মাহত চিতাগঙ সীমান্তপৰ শ্বাহিপুৰ দ্বীপটো মানে দখল কৰাত পৰিস্থিতি স্পর্শকাতৰ হৈ পৰিল।

উত্তৰ পূব-সীমান্তত, ১৮১৯ খ্রীষ্টাব্দত ৰজা গম্ভীৰ সিংহক ক্ষমতাচ্যুত কৰি মানে মণিপুৰ দখল কৰে। চিলেট সীমান্ততো বিপদৰ সংকেত বাজিছিল। মণিপুৰ ইতিমধ্যে মানৰ হাতলৈ গুচি গৈছিল আৰু মানে তেতিয়া কাছাৰ আক্রমণৰ ভাবুকি দিছিল আৰু বৃটিছ ভাৰতীয় প্রদেশ বংগৰ সীমান্তৰ একেবাৰে কাষ চাপিছিল।

সেই সময়তে ডেভিদ স্কটক ৰংপুৰ দেৱানী আয়ুক্তৰ লগতে উত্তৰ-পূব সীমান্তৰ গভর্নৰ জেনেৰেল এজেন্ট বা ৰাজ প্রতিনিধি হিচাপে নিযুক্তি দিয়া হৈছিল। ১৮২৪ খ্রীষ্টাব্দৰ ফ্রেব্রুৱাৰী মাহৰ আগভাগতে তেওঁ মানৰ বংগ আক্রমণ কৰা শংকাক উচ্চতম কর্তৃপক্ষক সবিশেষ ৰূপত অৱগত কৰাইছিল। তেওঁৰ মতে বংগ আক্রমণ কৰিবৰ বাবে মান সৈন্যই সম্ভাব্য তিনিটা পথৰ যিকোনো এটা ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। স্কটৰ মতে পথকেইটা আছিল— মণিপুৰৰ পৰা টিপৰাই আৰু কাছাৰ হৈ, অসমৰ পৰা কাছাৰ আৰু জয়ন্তীয়া পাহাৰ হৈ আৰু অসমৰ পৰা ব্রহ্মপুত্র নদীয়েদি। তেওঁ লিখিছিল যে যদিহে মানে তৃতীয় পথেদি লয় তেন্তে মানৰ যুদ্ধত নাগাবোৰ প্রতিহত কৰাটো বৃটিছৰ পক্ষে কঠিন হৈ পৰিব। সেয়েহে মানসকলক খেদি পঠাবৰ বাবে স্কটে অসমত বৃটিছ হস্তক্ষেপৰ তীব্র পোষকতা কৰিছিল।

ডেভিদ স্কটৰ অনুমোদনৰ পিছত গভর্নৰ জেনেৰেল লর্ড আমহার্ষ্ট (১৮২৩-২৮) আভা (অমৰাপুৰ)ৰ ৰজাৰ বিৰুদ্ধে ১৮২৪ খ্ৰীষ্টাব্দৰ মার্চত যুদ্ধ ঘোষণা কৰে। এনেদৰে প্ৰথম ইংৰাজ -মান যুদ্ধ আৰম্ভ হয়। অসমৰ পৰা মানক বহিস্কাৰ কৰাটোৱে এই যুদ্ধৰ অন্যতম মূল লক্ষ্য আছিল।

এতিয়া আমি প্ৰথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ যুদ্ধপৰিক্ৰমাৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰিম। এই যুদ্ধখন অসম, আৰাকান আৰু ৰেংগুণ এই তিনি ঠাইত হৈছিল। অসমৰ বৃটিছ বাহিনীটো লেফটেন্ট কর্নেল জর্জ মেক মোৰেইনৰ অধীনত আছিল। ১৮২৪ খ্ৰীষ্টাব্দৰ মে মাহত তেওঁ কলেৰাত আক্ৰান্ত হৈ মৃত্যুমুকত পৰে আৰু লেফেটেনেন্ট কর্ণেল আলফ্ৰেড ৰিচার্ডছ তেওঁৰ স্থালাভিষিক্ত হয়। ডেবিদ স্কটে এই সেনাধিনায়ক সকলৰ সৈতে এক নিকট সম্পর্ক ৰক্ষা কৰিছল। আৰু বাহিৰৰ পৰা সম্ভৰত সকলো ধৰণৰ সহায় আগবঢ়াইছিল। ১৮২৪ খ্ৰীষ্টাব্দৰ মার্চ মাহৰ আগভাগত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত যুদ্ধ আৰম্ভ হৈছিল। বৃটিছ বাহিনীয়ে ১৩ মার্চত গোৱালপাৰা এৰিছিল আৰু ২৮ মার্চত গুৱাহাটী পাইছিলহি। কেপ্টেইন ষ্লেইডৰ অধীনত বৃটিছে অতি সহজতে গুৱাহাটী দখল কৰিছিল আৰু যিহেতু মানে ইতিমধ্যে ইয়াক পৰিত্যাগ কৰি গৈছিল সেয়েহে কোনোধৰণৰ হতা-হতি হোৱা নাছিল। এনেদৰে এমাহতকৈ কম সময়ৰ ভিতৰত ৰহা নগাওঁ বৃটিছৰ হাতলৈ গৈছিল। বাৰিষাৰ আগমণৰ বাবে এই বৈৰিতা প্ৰত্যাহাৰ কৰা হৈছিল যদিও নবেম্বৰ মাহত পুনৰ যুদ্ধ চলোৱা হৈছিল। মানে খুউব ক্ষীপ্ৰভাৱে উজনি অসমৰ ফালে পিছুৱাই গৈছিল আৰু ৰংপুৰৰ দুর্গলৈ পশ্চাদ গমন কৰিছিল। অতিৰিক্ত সৈন্যবলৰ অভাৱ, আভ্যন্তৰীণ মতানৈক্য আৰু খাদ্য যোগানৰ অভাৱ হোৱা হেতুহে মানে বৃটিছৰ মুখামুখি হ'ব পৰা নাছিল। ১৮২৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ মার্চ মাহত তেওঁলোকে ৰংপুৰ এৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। এনেদৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা মানৰ দখলৰ পৰা মুক্ত হৈছিল। এ চি বেনার্জীৰ মতে ৰংপুৰ দখলৰ পিছত বৃটিছৰ অসম অধিকাৰ কার্যত সম্পূর্ণ হৈছিল।

আৰাকাম আৰু ৰেগুণত হোৱা যুদ্ধ কেবামাহো চলিছিল। ১৮২৬ খ্ৰীষ্টাব্দৰ জানুৱাৰীমাহৰ শেষলৈ মণিপুৰৰ পৰা মানক বহিষ্কাৰ কৰা প্ৰক্ৰিয়া সম্পূর্ণ হৈছিল। আৰাকানৰ যুদ্ধ ১৮২৫ ৰ এপ্ৰিল মাহত শেষ হৈছিল। এ চি বেনার্জীৰ মতে ব্ৰহ্মদেশৰ বিৰুদ্ধে হোৱ যুদ্ধৰ মংগলময় আৰম্ভণ ঘটিছিল ১৮২৪ খ্ৰীষ্টাব্দৰ মে মাহত ৰেংগুণ দখল তথা ১৮২৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ এপ্ৰিলত মিনঙ্গিমহা বাণ্ডুলাৰ মৃত্যুৰ জৰিয়তে ১৮২৬ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ফ্ৰেব্ৰুৱাৰী মাহত জেনেৰেল চাৰ আর্চিবল্ড কেম্পবেলৰ নেতৃত্বাধীন বৃটিছ বাহিনীয়ে যেতিয়া আভাৰ পৰা চাৰিদিনৰ যত্ৰাৰ দূৰত্বত অৱস্থিতি ইয়াণ্ডাবু নামৰ গাওঁ খনত উপনীত হৈছিল তেতিয়া এই যুদ্ধৰ সমাপ্তি ঘটিছিল। মান সৈন্যই কোনো ধৰণৰ প্ৰতিৰোধ দিব পৰাঅৱস্থাত নাছিল আৰু সেয়েহে শান্তিৰ প্ৰস্তাৱআগবঢ়ালে। এনেদৰে ১৮২৬ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৪ ফ্ৰেব্ৰুৱাৰীত আভাৰ ব্ৰহ্মদেশীয় চৰকাৰ আৰু বৃটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ মাজত ইয়াণ্ডাবু সন্ধি স্বাক্ষৰিত হ'ল আৰু প্ৰথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ অৱসান ঘটিল।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ঃ তলৰ প্রশ্ন সমূহৰ উত্তৰ লিখক ঃ

ক) কোন চনত কমলেশ্বৰ সিংহৰ মৃত্যু হয়?

.....

খ) পূর্ণানন্দই বদন চন্দ্রক কি পদবীত নিযুক্তি দিছিল?

.....

গ) বদন চন্দ বৰফুকনক কোনে হত্যা কৰিছিল?

.....

ঘ) কাৰ অধীনত বৃটিছে অতি সহজে গুৱাহাটী দখল কৰিছিল?

.....

প্রশ্ন নং ২ঃ মানে ৰাজপাটত বহুৱা আহোম ৰজাসকলৰ নাম কি আছিল?

.....

প্রশ্ন নং ৩ঃ প্রথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ সময়ত ভাৰতৰ গভর্নৰ জেনেৰেল কোন আছিল?

.....

প্রশ্ন নং ৪ঃ মিনঙ্গিমহা বাণ্ডুলাৰ কেতিয়া মৃত্যু হৈছিল?

.....

প্রশ্ন নং ৫ঃ ইয়াণ্ডাবু সন্ধি কেতিয়া স্বাক্ষৰিত হৈছিল?

.....

৫.৪ ইয়াণ্ডাবু সন্ধি আৰু বৃটিছৰ অসম অধিকাৰ

আমি এতিয়ালৈকে মানৰ অসম আক্রমণৰ প্রেক্ষাপট আৰু কি পৰিস্থিতিত বৃটিছৰ হস্তক্ষেপ হ'ল সেই সম্পর্কে আলোচনা কৰিলো। অৱেশ্য ইংৰাজ-মান বৈৰিতা আৰু অসমত বৃটিছ হস্তক্ষেপ এই দুয়োটা ক্ষেত্রতে দুয়োটা দলৰ অভিপ্রায় আছিল সাম্রজ্যবাদী আৰু ঔপনিবেশিক অভিলাষাপূর্ণ। সেয়েহে মানৰ অসম আক্রমণৰ পিছত বৃটিছে মানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ আৰম্ভ কৰিছিল। (প্রথম মান যুদ্ধ ১৮২৪-২৬) প্রথমতে মানৰ হাতৰ পৰা নামনি মোকোলোৱা হৈছিল আৰু তাৰ পিছত বৃটিছে উজনি অসমত মানক পৰাজিত কৰিছিল আৰু এই ঘটনাই ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পিনে দুয়োটা পক্ষক আগুৱাই নিছিল।

১৮২৬ খ্রীষ্টাব্দৰ ২৪ ফ্রেব্রুৱাৰীত মান আৰু বৃটিছৰ মাজত ইয়াণ্ডাবু সন্ধি স্বাক্ষৰিত হৈছিল। অসমৰ ইতিহাসত এই সন্ধিক এক গুৰুত্বপূর্ণ ঘটনা বুলি চিহ্নিত কৰা হৈছে। এই চুক্তিয়ে অসমত ৬০০ বছৰীয়া আহোম শাসনৰ অৱসান ঘটাইছিল আৰু এই চুক্তিক অমসৰ বৃটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ শাসন আৰম্ভ কৰাৰ সূচক বুলি গণ্য কৰা হয়। ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ ২ নং অনুচ্ছেদ

অনুযায়ী ব্ৰহ্মদেশৰ ৰজাই অসম ৰাজক্ষে তথা ইয়াৰ প্ৰভাৱশালী সকলো ৰাজ্য, কাছাৰ আৰু জয়ন্তীয়াৰ নিচিনা ক্ষুদ্ৰ প্ৰতিবাদী ৰাজ্যৰ ওপৰত ভৱিষ্যতলৈ হস্তক্ষেপ কৰাৰ পৰাবিৰত থাকিব বুলি কথা দিছিল। মণিপুৰৰ ক্ষেত্ৰত এই চৰ্ত বান্ধি দিয়া হৈছিল যে যদিহে গম্ভীৰ সেঙে দেশলৈ উ ভতি আহিব বিচাৰে তেন্তে আভাৰ ৰজাই তেওংক ৰজা স্বীকৃতি দিব লাগিব।

প্ৰথম ইংৰাজ-মান যুদ্ধৰ পৰিণতি অসমৰ ইতিহাসত এক নিৰ্ণায়ক ঘটনা বুলি প্ৰমাণিত হৈছিল। কে এন দত্তৰ মতে সাধাৰণতে যিসকল শাসকক মানে ক্ষমতাচ্যুত কৰিছিল সেইসকলক অধিকাৰ সিদ্ধভাৱে সিংহাসনত লগে লগে বহুৱাব লাগিছিল, কিন্তু আহোম শাসন তন্ত্ৰত অনিবাৰ্য পৰিণতি হিচাপে আভ্যন্তৰীণ কন্দল পুনৰ লাগিছিল আৰু ইয়ে মানৰ আগমণৰ আগতে হোৱাতকৈও অধিক বেছি ৰূপত অসমীয়া মানুহ আৰু তেওঁলোকৰ শাসকসকলৰ ভিত্তিত নিশকতীয়া কৰি পেলাইছিল। ইয়াৰ ফলত অসম দেশৰ ভূমি বৈৰী বিজেতাসকলৰ আগত উন্মুক্ত হৈ পৰিছিল। যুদ্ধৰ সময়ছোৱাত মাটি অধিগ্ৰহণ কৰা বৃটিছে অসমৰ ৰজা-মহাৰজা আৰু বিষয়-বৰীয়াসকলৰ মত্যনৈক্যৰ তথা সাধাৰণ মানুহৰ বিভ্ৰান্তিৰ সুবিধা লৈছিল আৰু মানৰ পৰা বিজয় সূত্ৰে (অসমীয়াৰ পৰা নহয়) পোৱা বুলি অসমৰ মাটি অধিকাৰ কৰিছিল। উল্লেখ্য যে তেওঁলোকৰ এই কাৰ্য যুদ্ধৰ আৰম্ভণিতে দিয়া প্ৰতিশ্ৰুতিৰ বিৰুদ্ধে গৈছিল য'ত তেওঁলোকে যুদ্ধ শেষ হোৱাৰ পিচত পুৰণি স্থানীয় শাসক শাসন তন্ত্ৰক পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বুলি কথা দিছিল।

এই খিনিতে উল্লেখ কৰোতে ভাল যে যুদ্ধৰ আৰম্ভণিতে বৃটিছে ঘোষণা কৰিছিল যে 'তেওঁলোকে বিজয়ৰ বাসনাত এইখন দেশলৈ অহা নাই।" তেওঁলোকে প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল যে বৃটিছে "অসমীয়াৰ আশা-আকাঙ্খাৰ অনুকূলে আৰু সকলো শ্ৰেণীৰ লোকৰ সুখ-সমৃদ্ধি বঢ়াব পৰা" এখন চৰকাৰ পুনঃপ্ৰতিষ্ঠা কৰিব। কিন্তু অসমৰ ক্ষেত্ৰত বৃটিছে নিজ সাম্ৰাজ্যবাদী মনোভাৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব নোৱাৰিলে আৰু অসম খন নিগাজিকৈ অধিকাৰ কৰি লোৱাৰ বাবে সকলো ধৰণৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিলে। এনেদৰে ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ কিছুদিনৰ ভিতৰতে অসম বৃটিছৰ অধীনলৈ গ'ল।

৫.৫ অধ্যয়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যায়টো অধ্যয়নৰ কৰি আপুনি,

- কেনে পৰিস্থিতিত মানে অসম আক্ৰমণ কৰিছিল আৰু তাৰ পৰিণতিত অসমত বৃটিছ হস্তক্ষেপ কিদৰে হৈছিল তাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিলে।
- লগতে প্ৰথম মান ইংৰাজ যুদ্ধ আৰু ইয়াৰ ফলাফলো জানিব পাৰিলে।

৫.৬ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্ৰন্থঃ

1) Barpujari, H.K (1999): *Political History of Assam, Volume-I*, (edited), 2nd edition, Publication Board Assam.
2) Barpujari, H.K (2004): *A Comprehensive History of Assam Volume-II & IV*, (edited), 2nd edition, Publication Board Assam.
3) Bora, D.(1983): *Moamariya Gana Abhyuthan*, Banlata.
4) Baruah, S.L(2012): *A Comprehensive History of Assam,* 3rd edition, Munishram Manoharlal.
5) Saikia Rajen (2000) *Social and Economic History of Assam 1853-1921*, Delhi.

৫.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ ক) ১৮১১, খ) সৎৰাম, গ) বৰফুকন ঘ) ৰূপ সিং ঙ) শ্বাহিপুৰি চ) স্নেইড

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ চন্দ্ৰ সিং আৰু যোগেশ্বৰ সিং

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ আৰ্মহাৰ্ষ্ট

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ ১৮২৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ এপ্ৰিল

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ ১৮২৬।

৫.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

ক) বস্তুধৰ্মী প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্ৰশ্ন ২ঃ ইয়ান্দাবু সন্ধিয়ে কোনখন ইংগ-মান যুদ্ধৰ সমাপ্তি ঘটায় ?

প্ৰশ্ন ২ঃ কোনখন সন্ধিৰ দ্বাৰা অসম পোনপটীয়া ভাৱে বৃটিছৰ অধীনলৈ যায় ?

প্রশ্ন ৩ঃ বদন বৰফুকন কোন আছিল?

(খ) চমু প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ চমু টোকা লিখক ঃ

(ক) চন্দ্রকান্ত সিংহ (খ) পূর্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাই।

(গ) ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ ইংগ-মান যুদ্ধসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক ।

প্রশ্ন ২ঃ ইয়ান্দাবু সন্ধিৰ বিষয়ে এটি চমু টোকা লিখক আৰু এই সন্ধিৰ জৰিয়তে বৃটিছে কেনেদৰে অসম দখন কৰিলে এই বিষয়ে চমুকৈ লিখক ।

*** ***** ***